

SPREUKEN

10-30

Agurs nederige overdenkingen over
menselijke wijsheid, levensomstandigheden
en alledaagse waarnemingen

GELEZEN UIT

Herziene Statenvertaling

BELUISTER OF BEKIJK

versvoorvers.org/spreuken/10-30

BELUISTER OF BEKIJK

Inhoud

1	Opbouw en auteurs van Spreuken	3 min	4
2	Preken van wijzen en Hizkia's verzameling	3 min	5
3	Agur en zijn bescheiden levenshouding	2 min	7
4	De lessen van Lemuëls moeder	2 min	8
5	Het acrostichon over de deugdzame vrouw	3 min	9
6	Agur erkent de grenzen van zijn wijsheid	2 min	10
7	Wie voer op naar de hemel?	5 min	12
8	Christus brengt hemelse wijsheid	4 min	15
9	De zuiverheid van Gods woorden	2 min	17
10	Agurs gebed om genoeg te hebben	2 min	18
11	Paulus over rijkdom en armoede	3 min	19
12	Rijkdom als roeping en verantwoordelijkheid	2 min	21
13	Een dienaar niet belasten	2 min	22
14	Vier verdorven soorten mensen	2 min	23

15	De Farizeeën als verdorven generatie	3 min	25
16	Vier dingen die nooit genoeg hebben	3 min	26
17	Vier ondoorgroendelijke wegen	5 min	28
18	Vier ondraaglijke omkeringen	5 min	31
19	Kleine wijzen en statige dieren	4 min	34
20	Woorden, woede en hun gevolgen	3 min	36
	Om verder te lezen		38

1

Opbouw en auteurs van Spreuken

Ogenschijnlijk zijn we bezig geweest met een overzicht van het boek Spreuken, maar in werkelijkheid hebben we behoorlijk veel tijd besteed aan de eerste negen hoofdstukken. Dat komt doordat de eerste negen hoofdstukken anders zijn dan de rest. Ze zijn niet gewoon een verzameling uiteenlopende spreuken, maar vormen een doorlopend betoog over de noodzaak om wijsheid te waarderen, te zoeken en te verkrijgen. Salomo had dat betoog aan zijn zoon gegeven, in de hoop dat zijn zoon net zoveel van wijsheid zou gaan houden als hijzelf ervan was gaan houden. Omdat dat niet zomaar een bonte verzameling spreuken was, zijn we er min of meer vers voor vers doorheen gegaan.

Maar we zijn nog altijd midden in ons overzicht. Wat we tot nu toe hebben behandeld, was eenvoudigweg een uiteenzetting van de inhoud van het eerste grote gedeelte van het boek: de poging van een vader om zijn zoon liefde voor wijsheid bij te brengen, hoofdstuk 1 tot en met 9.

Het volgende gedeelte van het boek is het langste gedeelte en loopt van hoofdstuk 10 tot en met hoofdstuk 22, vers 16. Ik heb dit Salomo's notitieboek genoemd. Ik noem het zo omdat het erop lijkt dat Salomo dingen opmerkte, ze noteerde en er spreuken over schreef. Ze lijken niet volgens een bepaald onderwerp geordend te zijn. Het lijkt erop dat hij ze gewoon opschreef zoals ze bij hem opkwamen, waarschijnlijk verspreid over een periode van vele jaren. Kennelijk hebben we zoiets als een notitieboek dat Salomo bijhield, met allerlei wijze inzichten die hij opdeed en wist samen te brengen in deze kleine spreuken en korte uitspraken.

De reden waarom ik de scheiding leg bij hoofdstuk 22, vers 16, is dat hoofdstuk 22, vers 17 tot en met hoofdstuk 24 een ander gedeelte lijkt te zijn, dat enkele preken bevat, hoofdzakelijk twee preken. De ene is langer en de andere is vrij kort. De eerste preek loopt van hoofdstuk 22, vers 17 tot ver in hoofdstuk 24. Hoofdstuk 22, vers 17, heel

hoofdstuk 23 en een groot deel van hoofdstuk 24, tot en met vers 22, kunnen dus als één preek worden beschouwd. Ook dit zijn weer aansporingen van wijze mannen die aan een zoon worden doorgegeven.

Het staat niet vast dat dit noodzakelijkerwijs woorden van Salomo zijn. In hoofdstuk 22, vers 17 staat:

Neig uw oor en luister naar de woorden van wijzen, richt uw hart op mijn kennis.

SPREUKEN 22:17

Dat staat tegenover de raad en de wet van je moeder en je vader, enzovoort, waarover hij in het eerste gedeelte zo vaak sprak. Hij zei voortdurend tegen zijn zoon dat hij naar de wijsheid van zijn vader en moeder moest luisteren. Hier wordt ervoor gepleit naar de wijsheid van wijze mensen in het algemeen te luisteren. Daarom is het onzeker of dit gedeelte van Salomo is.

2

Preken van wijzen en Hizkia's verzameling

Salomo was niet de enige wijze man in Israël, en er is niet noodzakelijkerwijs reden om te denken dat alle Spreuken door Salomo zijn geschreven. Hoofdstuk 30 is blijkbaar zelfs niet door Salomo geschreven, en in hoofdstuk 31 wordt iemand genoemd die koning Lemuël heet. Dat was zeer waarschijnlijk Salomo, maar niemand weet het zeker. We hoeven dus niet te zeggen dat alles in het boek Spreuken door Salomo is geschreven. Het grootste deel ervan is dat wel. Het is voor het grootste deel een verzameling spreuken van Salomo, maar er staan ook deze preken in. Zoals ik al zei, is de eerste daarvan, hoofdstuk 22, vers 17 tot het grootste deel van hoofdstuk 24, deze aansporing van wijze mannen in het algemeen, of in elk geval een aansporing aan een zoon om naar de raad van wijze mannen in het algemeen te luisteren.

De tweede preek beslaat de rest van hoofdstuk 24, vers 23 tot en met 34. Ook die lijkt over wijze mannen in het algemeen te gaan en niet alleen over Salomo. In hoofdstuk 24, vers 23 staat:

Ook deze spreken zijn van de wijzen: Het is niet goed partijdig te zijn in een rechtszaak.

SPREUKEN 24:23

Het lijken dus uitspraken van wijze mannen te zijn, onder wie Salomo zich mogelijk bevond. Dit kunnen uitspraken van andere wijze leermeesters zijn die hier zijn verzameld.

Maar we keren wel terug naar uitspraken die specifiek van Salomo zijn, in elk geval in hoofdstuk 25. Deze uitspraken van Salomo in hoofdstuk 25 tot en met 29 werden verzameld door de mannen van Hizkia, de koning van Juda. Hizkia was een koning die van Salomo afstamde, maar vele generaties later leefde. Ik weet het precieze aantal niet meer. Waarschijnlijk zaten er een stuk of vijftien generaties tussen, stel ik me voor.

Hizkia leefde lange tijd na Salomo, maar Salomo's uitspraken waren, neem ik aan, mondeling of in geschreven vorm in omloop gebleven. Hizkia vond het een goed idee om ze te verzamelen. Blijkbaar gaf hij daarom enkele van zijn mannen de opdracht om authentieke uitspraken van Salomo op te sporen en ervoor te zorgen dat er een goede verzameling werd samengesteld. In hoofdstuk 25, vers 1 lezen we:

Ook dit zijn spreken van Salomo, die de mannen van Hizkia, de koning van Juda, hebben overgeschreven.

SPREUKEN 25:1

Sommige daarvan lijken natuurlijk op bepaalde eerdere spreken van Salomo of zijn er zelfs identiek aan. Ook hier hebben we dus heel wat hoofdstukken met uitspraken van Salomo.

3

Agur en zijn bescheiden levenshouding

De laatste twee hoofdstukken staan op zichzelf. Ze zijn niet duidelijk van Salomo, hoewel koning Lemuël, zoals ik al zei, misschien een andere naam voor Salomo is. Niemand weet het echt. Maar de schrijver van hoofdstuk 30 is een man die Agur heet, de zoon van Jake, en hij is beslist niet Salomo. Ik heb dit hoofdstuk het opschrift ‘Waarnemingen van een pretentieloze man’ gegeven. Hij is pretentieloos omdat hij niet beweert dat hij tot de wijzen behoort. Hij zegt zelfs uitdrukkelijk dat dit niet zo is. In vers 2 zegt hij:

Voorzeker, ik ben onverstandiger dan iemand anders, ik heb geen menselijk inzicht.

SPREUKEN 30:2

Hij beweert niet dat hij veel voorstelt, maar hij doet wel enkele waarnemingen. In de eerste zes verzen maakt hij dit voorbehoud. Vervolgens hebben we in de verzen 7 tot en met 9 wat ik zijn gebed om middelmatigheid noem. Ook hier is hij behoorlijk pretentieloos. Hij vraagt niet om veel. Hij zegt:

Twee dingen heb ik van U gevraagd, onthoud ze mij niet, voordat ik sterf: Houd valsheid en leugentaal ver van mij. En: geef mij geen armoede of rijkdom, voorzie mij van het mij toegewezen deel aan brood. Anders zou ik, verzadigd, U verloochenen en zeggen: Wie is de HEERE? of anders zou ik, arm geworden, stelen, en de Naam van mijn God aantasten.

SPREUKEN 30:7-9

Ik wil niet veel. Ik wil niet uitzonderlijk zijn. Ik wil niet te arm of te rijk zijn. Geef me gewoon een tamelijk oninteressant leven, een leven dat niet te veel uitdagingen kent. De rest van het hoofdstuk, de verzen 10 tot en met 33, bestaat uit allerlei

waarnemingen die hij over het leven heeft gedaan. Daaronder bevinden zich heel wat getallenspreuken, die we een andere keer zullen bekijken.

4

De lessen van Lemuëls moeder

Het laatste gedeelte van het boek is hoofdstuk 31, dat vrouwelijke wijsheid bevat. Het lijkt de wijsheid van een moeder aan haar zoon te zijn. De schrijver zegt:

De woorden voor koning Lemuël, de last waarmee zijn moeder hem onderwezen heeft.

SPREUKEN 31:1

In de Engelse vertaling waarop deze uitleg berust, staat ‘de woorden van koning Lemuël’. Dat klinkt alsof zijn moeder hem deze woorden heeft geleerd en hij ze vervolgens heeft opgeschreven. De aangehaalde Nederlandse vertaling spreekt echter van ‘de woorden voor koning Lemuël’. Wie koning Lemuël is, blijft enigszins een mysterie als hij niet Salomo is. Als hij Salomo is, blijft het nog steeds een mysterie waarom hij Lemuël wordt genoemd. Het kan een koosnaam zijn die zijn moeder hem gaf, en misschien noemde hij zichzelf daarom in dit hoofdstuk zo.

We weten dat het noordelijke koninkrijk Israël in zijn hele geschiedenis 19 koningen had en het zuidelijke koninkrijk 20 koningen, en geen van hen heette Lemuël. Als dit een Joodse man en een koning was, dan moet Lemuël een andere naam zijn voor een van de koningen die bij ons onder een andere naam bekendstaat. Salomo is geen slechte gok.

In de eerste negen verzen van hoofdstuk 31 waarschuwt zijn moeder hem voor wijn en vrouwen. Misbruik geen wijn. Bezwijk niet voor de verleiding van vrouwen. Deze dingen zullen je beoordelingsvermogen vertroebelen. Deze dingen hebben in het verleden koningen ten val gebracht. Beschouw het liever als je plicht als koning om:

Open je mond voor een stomme, voor de rechtszaak van allen die verkwijnen.

SPREUKEN 31:8

Vers 9 zegt:

Doe je mond open, oordeel rechtvaardig en kom op voor de armen en behoeftigen.

5

Het acrostichon over de deugdzame vrouw

De laatste 22 verzen, de verzen 10 tot en met 31, vormen een acrostichon. Acrostisch betekent dat het het Hebreeuwse alfabet volgt, zoals veel Psalmen dat doen. Zelfs sommige profetische geschriften zijn acrostisch, zoals het boek Klaagliederen, dat een uitvoerig acrostichon is. Een acrostische psalm of een acrostisch gedicht volgt de volgorde van de letters van het Hebreeuwse alfabet.

In dit geval zijn er 22 verzen. Elk vers begint met de volgende letter van het Hebreeuwse alfabet. Het Hebreeuwse alfabet telt 22 letters. In het boek Psalmen zul je veel psalmen aantreffen die 22 verzen lang zijn. Sommige zijn 44 verzen lang en andere 66 verzen. Wanneer een psalm slechts 22 verzen heeft, heb je vrijwel zeker te maken met een acrostichon met één vers per letter van het alfabet. Elk vers begint met de letter van het alfabet die volgt op die van het vorige vers. Als de psalm 44 verzen heeft, bevat hij waarschijnlijk twee verzen voor elke letter. Psalmen met 66 verzen hebben drie verzen voor elke letter. Maar Psalm 119 heeft acht verzen voor elke letter van het alfabet.

Dit lied aan het einde van Spreuken is 22 verzen lang. In het Hebreeuws begint elk vers met de volgende letter van het alfabet. Het is een lofzang op de deugdzame echtgenote, of, zoals de King James zegt, de ‘virtuous woman’. Sommige vertalingen spreken van een voortreffelijke echtgenote. De woorden vrouw en echtgenote kunnen de vertaling zijn van hetzelfde Hebreeuwse woord. Het gaat in elk geval over een echtgenote en moeder, en of zij deugdzaam of voortreffelijk wordt genoemd, is een kwestie van vertaling.

Dat is een samenvatting van het boek. Je hebt de negen hoofdstukken aan het begin, die we vrij uitvoerig hebben bekeken. Vervolgens heb je de verschillende verzamelingen. Hoofdstuk 10 tot en met hoofdstuk 22, vers 16, is wat ik Salomo’s notitieboek noemde. Hoofdstuk 22, vers 17, tot en met hoofdstuk 24 bevat een paar preken waarin de wijsheid van de wijzen in het algemeen wordt aanbevolen, en niet alleen die van Salomo. Hoofdstuk 25 tot en met 29 vormt nog een verzameling geschriften van Salomo, bijeengebracht door de mannen van Hizkia. Van de laatste twee hoofdstukken wordt niet gezegd dat Salomo ze heeft geschreven, hoewel het mogelijk is dat hij een daarvan wel heeft geschreven.

6

Agur erkent de grenzen van zijn wijsheid

We zijn nu klaar met ons overzicht van het boek. Laten we kijken naar hoofdstuk 30, dat anders is dan de andere hoofdstukken. Hoofdstuk 30 begint:

De woorden van Agur, de zoon van Jake: de last. De man spreekt tot Ithiël, tot Ithiël en Uchal.

SPREUKEN 30:1

Wie zij zijn, weten we niet, maar zij waren degenen die hem hoorden spreken. Misschien waren zij zelfs degenen die zijn woorden optekenden. Anders zou het geen zin hebben om te vermelden dat ze aan hen werden uitgesproken. Misschien was hij een soort mentor of rabbi voor deze discipelen, en hebben zijn discipelen de kern opgeschreven van wat hij hun leerde. Hij zegt:

Voorzeker, ik ben onverstandiger dan iemand anders, ik heb geen menselijk inzicht. Ik heb geen wijsheid geleerd en de kennis van heiligen niet bezeten.

SPREUKEN 30:2-3

Hier kleineert hij zichzelf misschien gewoon op een manier die gebruikelijk is in het Midden-Oosten. Of misschien zegt hij eenvoudigweg: 'Ik ga het voornamelijk hebben over dingen die mij boven de pet gaan. Bij het soort onderwerpen waarover ik wil spreken, begeef ik me een beetje op terrein dat mij te moeilijk is.'

Hij zegt bijvoorbeeld inderdaad in vers 18:

Deze drie dingen zijn voor mij te wonderlijk, ja, vier zijn er die ik niet kan vatten:

SPREUKEN 30:18

Er zijn dingen die hij probeert te doorgronden en waarover hij nadenkt, dingen die hij heeft waargenomen. Hij wil ze aanwijzen, maar hij heeft ze zelf nog niet echt op een rijtje. Hij maakt dus geen aanspraak op het laatste woord over de onderwerpen waarover hij spreekt. Hij beweert niet dat hij dit noodzakelijkerwijs van God heeft gekregen, of zelfs dat hij wijsheid heeft geleerd.

Hij zegt in vers 4:

Wie is er naar de hemel opgestegen en vandaar neergedaald? Wie heeft de wind in Zijn handen verzameld? Wie heeft de wateren in een kleed gebonden? Wie heeft alle einden der aarde vastgesteld? Hoe is Zijn Naam en hoe is de Naam van Zijn Zoon, u weet het immers?

SPREUKEN 30:4

7

Wie voer op naar de hemel?

Je zult zien dat in de New King James in de voorlaatste regel, ‘What is his Son’s name?’, het woord ‘Son’ met een hoofdletter wordt geschreven. Dat is natuurlijk niet het geval in het Hebreeuws. Het Hebreeuws kent geen hoofdletters of kleine letters. Dit is dus een keuze van de vertalers. Het is duidelijk dat de vertalers denken dat dit een verwijzing naar Christus is.

Hoe komen ze tot die redenering?

God heeft dat uiteraard gedaan. Sommigen menen dus dat hij hier naar God verwijst en zegt: ‘Ken je Gods Naam? En ken je de naam van Zijn Zoon?’

Er zijn niet veel plaatsen in het Oude Testament die je kunt aanwijzen om te suggereren dat God een Zoon heeft. Daarom komen mensen die in het Oude Testament naar zulk bewijs zoeken vaak bij dit vers uit. Als je behoort tot degenen die het idee verdedigen dat Jezus de Zoon is, of dat het Oude Testament een Drie-eenheid leert, of iets dergelijks, dan wordt dit vers bijna altijd aangehaald. Men gaat ervan uit dat degene die de einden van de aarde heeft vastgesteld en de wateren in Zijn kleed heeft gebonden een verwijzing naar God is. Daarom zou hier worden verwezen naar het feit dat Hij een Zoon heeft.

Maar ik denk dat Agur iets anders doet. Ik denk niet dat hij naar God verwijst. Volgens mij stelt hij een retorische vraag en vraagt hij niet echt om informatie. Hij vraagt niet: 'Wie is God?' Volgens mij zegt hij: 'Welke mens zou ooit kunnen spreken met het soort wijsheid dat wij nodig hebben?' Niemand is naar de hemel opgevaren.

Trouwens, als 'wie' in al deze gevallen naar God verwijst, waarom zou je dan zeggen:

Wie is er naar de hemel opgegaan of afgedaald?

God was in feite niet naar de hemel opgevaren. God woont in de hemel. Volgens mij zegt hij: 'Welke mens is er die ooit naar de hemel is opgegaan en is teruggekomen? En welke mens is er die kan spreken met het gezag dat voortkomt uit goddelijke kennis van zaken?'

Volgens mij draagt het woord 'wie' deze gedachte in zich: 'Is er een mens die naar de hemel is opgevaren of daaruit is neergedaald? Is er een mens die de wind in zijn vuist heeft verzameld? Is er een mens die de wateren in een kleed heeft gebonden? Is er een mens die de aarde heeft vastgesteld?' Natuurlijk niet. En hij zegt: 'Als er zo'n man bestaat, zou ik graag willen weten wie hij is. Ik zou zelfs graag zijn zoon ontmoeten.'

Welke mens is er die zulke dingen over zichzelf zou kunnen beweren? Of welke zoon is er die zulke dingen over zijn vader kan beweren? Is er iemand op aarde die met dit soort gezag kan spreken?

Wanneer er staat:

Wie is er naar de hemel opgegaan of afgedaald?

dan hebben we in Johannes 3:13 iets waarvan we niet weten of Johannes het zegt of Jezus. De aanhalingstekens zijn door vertalers toegevoegd. Het is hun inschatting of Jezus in dit vers nog steeds tot Nicodemus spreekt, of dat Hij in vers 12 is uitgesproken en Johannes nu zijn eigen commentaar geeft. Maar in vers 13 staat:

En niemand is opgevaren naar de hemel dan Hij Die uit de hemel neergedaald is, namelijk de Zoon des mensen, Die in de hemel is.

JOHANNES 3:13

Wat betekent:

‘Geen mens is naar de hemel opgegaan’?

In het Oude Testament voer Elia ten hemel, en Henoch blijkbaar ook. Waarom staat er dan:

‘Niemand is naar de hemel opgegaan’?

Ik denk dat dit misschien een bewuste echo is van de woorden van Agur:

Wie is er naar de hemel opgestegen en vandaar neergedaald? Wie heeft de wind in Zijn handen verzameld? Wie heeft de wateren in een kleed gebonden? Wie heeft alle einden der aarde vastgesteld? Hoe is Zijn Naam en hoe is de Naam van Zijn Zoon, u weet het immers?

SPREUKEN 30:4

Dat wil zeggen: wie is er vandaag op aarde die in de hemel is geweest en weer is teruggekomen? Wie zou je kunnen raadplegen als je goddelijke dingen wilt weten? Is er iemand te vinden die ten hemel is opgevaren, daar de informatie heeft verkregen en die vervolgens weer mee naar beneden heeft gebracht?

Johannes zegt: ‘Nou, er is er één: Christus.’ Hij kwam uit de hemel naar beneden en voer ten hemel. Hij voer niet eerst ten hemel en daalde daarna neer, zoals Agur vraagt:

Wie is er opgegaan en weer afgedaald? Met andere woorden: wie heeft daar informatie verkregen en die mee teruggebracht?

Christus daalde in feite eerst neer en voer daarna ten hemel, maar Hij is in de hemel en Hij is de autoriteit.

8

Christus brengt hemelse wijsheid

Het punt is dat, als je iemand zoekt die met goddelijk gezag kan spreken, je niemand kunt vinden die wat zijn kwalificaties betreft aan Christus gelijk is. Hij is in de hemel geweest. Hij kwam uit de hemel naar beneden. Welke andere mens zou dat van zichzelf kunnen zeggen? Welke filosoof, welke religieuze leider kan zeggen: 'Ik ben naar de hemel en weer terug gegaan, en daarom heb ik deze informatie voor jullie mee naar beneden gebracht'? Dat is volgens mij wat Agur vraagt: wie is in de hemel geweest en weer teruggekomen?

Ook in Deuteronomium 30:12 tot en met 14 vinden we dit soort taal. In Deuteronomium 30:11 en verder zegt Mozes:

Want dit gebod, dat ik u heden gebied, is niet te moeilijk voor u en het is niet ver weg. Het is niet in de hemel, zodat u zou kunnen zeggen: Wie zal voor ons naar de hemel opstijgen om het voor ons te halen en ons te laten horen, zodat wij het kunnen doen?

DEUTERONOMIUM 30:11-12

Mozes zei dat je met betrekking tot de geboden die God gegeven heeft niet hoeft te vragen wie voor ons naar de hemel zal gaan om ze naar beneden te brengen. Hij zegt dat God al naar de berg Sinaï is neergedaald en jullie deze dingen heeft gegeven. Je hoeft niet naar de hemel te gaan om ze te halen. Hij kwam naar beneden, naar waar jullie zijn. In vers 14 zegt hij zelfs:

Want dit woord is heel dicht bij u, in uw mond en in uw hart, om het te doen.

DEUTERONOMIUM 30:14

Het punt is dat God goddelijke wijsheid en goddelijke kennis naar beneden moet brengen, of dat iemand naar boven moet gaan, naar waar Hij is, ze van Hem moet ontvangen en ze naar beneden moet brengen. Dat is het idee. Johannes zegt dat Jezus ze naar beneden heeft gebracht. Mozes zegt dat God ze bij de berg Sinaï naar beneden heeft gebracht. Niemand hoeft ten hemel op te varen, en niemand kan ten hemel opvaren om deze informatie te verkrijgen. Niemand anders met wie je zou kunnen spreken en die misschien beweert met goddelijk gezag te spreken, kan zoiets beweren, namelijk dat hij naar de hemel en weer terug is gegaan.

Dat is volgens mij wat Agur in hoofdstuk 30, vers 4 vraagt:

Wie is er naar de hemel opgegaan of afgedaald?

Is er op aarde een wijze die aanspraak kan maken op meer dan Agur voor zichzelf opeist? Hij zegt: 'Ik heb geen kennis van de Heilige. Ik heb geen wijsheid.' Hoe zou enig mens kunnen beweren die wel te hebben? Is er iemand naar de hemel en weer terug geweest? Is er iemand met de bijzondere inzichten, positie en ervaring die God heeft? Iemand die de wind in zijn vuisten heeft gebonden, de grenzen van de zee heeft vastgesteld of de einden van de aarde heeft bepaald? Natuurlijk heeft God dat gedaan, maar is er enig mens die dat heeft gedaan? Nee.

Dat is volgens mij wat met dat 'wie' wordt bedoeld. Daarmee wordt niet de vraag opgeworpen wie God is, maar wie onder de mensen zou kunnen beweren dat hij de dingen heeft gedaan die God heeft gedaan. Wie zou kunnen beweren dat hij Gods inzicht in de dingen heeft? Als je mij de naam van zo'n man kunt vertellen, zou ik die graag willen weten. Of de naam van zijn zoon zou voldoende zijn. Ik zou graag de naam van zijn zoon weten, als jij die kent.

Ik denk dus niet dat hij hier probeert te bevestigen dat God een Zoon heeft. Het gaat mij er niet om te bewijzen dat God dat wel of niet heeft. Zoals jullie weten, weet ik niet zeker of Jezus vóór Zijn menswording ooit de Zoon werd genoemd. Hij was het Woord, en het Woord was God, dus Hij was duidelijk God. Maar of die specifieke Vader-Zoonrelatie vóór Zijn geboorte in Bethlehem bestond, daarover hebben we geen bewijs in de Schrift dat ons een antwoord geeft. En voor mij maakt het ook niet uit.

Mensen die proberen te bewijzen dat Jezus vóór Zijn menswording de Zoon van de Vader, de eeuwige Zoon, of wat dan ook was, gebruiken hiervoor meestal graag dit vers. Misschien was Hij dat en kan dat vanuit de Schrift worden bewezen, maar dit vers beweert dat waarschijnlijk niet. Het gaat waarschijnlijk over mensen en zegt: ‘Van wie onder de mensen zouden deze dingen gezegd kunnen worden? Ken je zo iemand? Laat mij zijn naam weten, of de naam van zijn zoon als je die kent. Ik zou graag met zo iemand praten.’

9

De zuiverheid van Gods woorden

Vers 5 zegt:

Ieder woord van God is gelouterd, Hij is een schild voor hen die tot Hem de toevlucht nemen.

SPREUKEN 30:5

Wat hij zegt, is: ‘Ik weet niet echt of ik namens God zou kunnen spreken. Ik heb niet eens de kennis van God. In de Engelse vertaling wordt Gods woord hier ‘zuiver’ genoemd. Zo zuiver ben ik niet. Ik weet niet zeker of mijn woorden daarvoor in aanmerking komen. Maar:

Ieder woord van God is gelouterd, Hij is een schild voor hen die tot Hem de toevlucht nemen. Voeg niets toe aan Zijn woorden, anders zal Hij u straffen, omdat u een leugenaar zou blijken te zijn.

SPREUKEN 30:5-6

,

Dit hele gedeelte, vers 1 tot en met 6, is dus misschien zijn voorbehoud. Hij zegt: veel mensen zien mij misschien als een profeet van God, of veel mensen beschouwen mij misschien als een orakel. Zelf maak ik daar geen aanspraak op. Gods woorden zijn

zuivere woorden. Je kunt op die woorden vertrouwen. Je moet er niets aan toevoegen, en ik beweer niet dat ik er iets aan toevoeg. Ik beweer niet dat ik de wijze man ben, de geïnspireerde man, of dat ik de kennis van de Heilige bezit. Ik beweer niet dat ik naar de hemel ben opgevaren en weer ben neergedaald. Ik ben die man niet. Als er zo'n man is, zeg me dan wie hij is. Ik zou hem graag leren kennen, maar ik ben hem niet.

Ik denk dat hij misschien zegt dat wijze mannen zoals hijzelf nederig moeten blijven, in het besef dat God wijzer is dan zij. En wanneer zij spreken, doen zij dat binnen de grenzen van wat menselijke waarneming zelfs de meest wijze mensen kan bieden, want God weet meer dan zij.

10

Agurs gebed om genoeg te hebben

Dan gaat hij over op dat gebed in vers 7 tot en met 9, dat we eerder hebben genoemd:

Twee dingen heb ik van U gevraagd, onthoud ze mij niet, voordat ik sterf: Houd valsheid en leugentaal ver van mij. En: geef mij geen armoede of rijkdom, voorzie mij van het mij toegewezen deel aan brood. Anders zou ik, verzadigd, U verloochenen en zeggen: Wie is de HEERE? of anders zou ik, arm geworden, stelen, en de Naam van mijn God aantasten.

SPREUKEN 30:7-9

Dat is één ding. Ik weet niet of hij bedoelt: 'Laat mij niet schuldig zijn aan bedrog en liegen.' Waarschijnlijk wel. Of misschien bedoelt hij: 'Verwijder mensen die bedrieglijk en leugenachtig zijn uit mijn aanwezigheid. Kon ik maar leven zonder met leugenaars, huichelaars en bedriegers te hoeven omgaan.' Misschien bedoelt hij dat. Of misschien bedoelt hij: 'Snijd alle bedrog en alle leugenachtigheid uit mijn eigen karakter weg, zodat ik een eerlijk man ben.' Misschien houden beide dingen hem bezig.

Dat is dus een van de twee dingen die hem bezighouden. Het ene is dat hij vrij is van bedrog en leugens, en het andere is dat hij vrij is van extreme rijkdom of armoede.

Geef me gewoon genoeg.

Geef ons heden ons dagelijks brood.

MATTHEÛS 6:11

Niet veel extra's en ook niet te weinig.

Soms hebben predikers dit gebed van Agur gebruikt als voorbeeld van een goed gebed dat christenen kunnen bidden: 'Maak me niet arm en maak me niet rijk. Maak me gewoon een goede christen uit de middenklasse.' Maar wat de man zegt, is eigenlijk geen goed voorbeeld voor christenen, want hij zegt: 'Ik wil niet arm zijn, omdat ik niet met armoede kan omgaan. Ik zal waarschijnlijk stelen. Ik denk niet dat ik die verzoeking aankan. Ik wil niet rijk zijn, omdat ik God dan waarschijnlijk zal vergeten.' Hij zegt: 'Ik kan niet met rijkdom of armoede omgaan, dus onderwerp me niet aan die beproevingen. Stel me aan geen van beide beproevingen bloot.'

11

Paulus over rijkdom en armoede

Paulus had, zoals je je misschien herinnert, in Filippenzen 4 precies de tegenovergestelde houding. In Filippenzen 4, vers 11, zegt hij:

Niet dat ik dit zeg vanwege gebrek, want ik heb geleerd tevreden te zijn in de omstandigheden waarin ik verkeer. En ik weet wat het is vernederd te worden, ik weet ook wat het is overvloed te hebben; in elk opzicht en in alles ben ik ingewijd, zowel verzadigd te zijn als honger te lijden, zowel overvloed te hebben als gebrek te lijden. Alle dingen kan ik aan door Christus, Die mij kracht geeft.

FILIPPENZEN 4:11-13

Paulus zegt dus dat hij door Christus werkelijk alle omstandigheden aankon. En wij zouden kunnen aanvoeren dat Agur niet het voorrecht had Christus te kennen, omdat Christus nog niet gekomen was.

Hij zegt: 'Het zal mij niet veranderen. Ik zal God niet vergeten als ik rijk ben, en ik zal niet stelen als ik arm ben. Zo gedragen christenen zich niet.'

Christenen worden met beide beproefd. Agur had niet veel vertrouwen in zichzelf. Hij kon zien hoe mensen hadden gestolen of voor verzoeking waren bezweken toen ze in moeilijke omstandigheden terechtkwamen, of op andere manieren hadden gezondigd door God te vergeten toen ze rijk waren. Hij wilde dus geen van beide. 'Houd mijn leven gewoon min of meer middelmatig, zonder uitzonderlijke beproevingen van welke aard dan ook.'

Zoals ik al zei, christenen moeten niet bang zijn om arm of rijk te zijn. Paulus was voor geen van beide bang. Hij zei:

Ik heb geleerd tevreden te zijn, wat mijn omstandigheden ook zijn. Ik kan genoeg te eten hebben, ik kan honger hebben. Ik kan alles aan door Christus, die mij kracht geeft.

'Ik zal God niet verloochenen. Ik zal niet stelen, want ik vertrouw erop dat God mij de genade zal geven om in iedere omstandigheid waarin ik verkeer zo te handelen dat Hij erdoor verheerlijkt wordt.'

Agur zag, misschien wijselijk voor zijn tijd, dat extreme armoede of extreme rijkdom te veel was voor mensen die destijds niet de Heilige Geest hadden zoals mensen die in het nieuwe verbond hebben, en die Christus niet kenden zoals wij Hem kennen. Daarom wilde hij dat niet. Ik weet niet of wij dat gebed zelf moeten bidden, 'Geef mij geen rijkdom en ook geen armoede', hoewel er beslist niets mis mee is om gewoon tot de middenklasse te behoren. Maar er is ook niet echt iets mis mee om rijk of arm te zijn.

12

Rijkdom als roeping en verantwoordelijkheid

Al die levensomstandigheden passen bij bepaalde roepingen. Sommige mensen zijn geroepen om arm te zijn. Sommigen zijn geroepen om rijk te zijn. Een christen moet niet zeggen: 'God, laat me niet rijk zijn. Laat me niet op deze manier beproefd worden', als God in feite een bepaalde roeping voor jouw leven heeft, namelijk dat je Zijn rijkdom uitdeelt, een grote hoeveelheid van Zijn bezittingen beheert en rentmeester bent over veel.

Aan de andere kant zijn velen van ons daar misschien niet toe geroepen, en zouden we waarschijnlijk zijn houding moeten hebben: 'Ik sta niet te popelen om rijk te worden.' Er loopt een dunne scheidslijn tussen de juiste en de verkeerde houding tegenover rijkdom. Aan de ene kant zouden we heel blij moeten zijn als God ons de gelegenheid geeft om veel andere mensen te helpen en ons voorspoedig maakt. Het is een bediening. Mijn schoonvader had die bediening. Hij was multimiljonair en gaf al zijn geld weg.

Ik vind het niet erg om arm te zijn of tot de middenklasse te behoren. Dat is een positie met iets minder verantwoordelijkheid. Maar verantwoordelijkheid ontlopen is dan ook weer niet echt zo volwassen. Het is gewoon luiheid, denk ik. Hoe dan ook, deze man was zelf ook een beetje lui. Hij wilde de extra last van armoede of rijkdom niet. In die opzichten wilde hij een gemakkelijk leven. Maar waarschijnlijk vond hij zelf dat hij met dit verzoek heel bescheiden was. Gezien de menselijke natuur en de menselijke houding tegenover rijkdom is het een tamelijk bescheiden standpunt wanneer iemand zegt: 'Ik wil niet rijk zijn.' Maar hij wilde ook niet arm zijn. Hij probeert dus in wezen innerlijke strijd over rijkdom te vermijden, en ook de verleidingen die gepaard gaan met te veel of te weinig hebben.

13

Een dienaar niet belasteren

Vers 10 zegt:

Belaster een slaaf niet bij zijn heer, anders zal hij u vervloeken en zult u schuldig zijn.

SPREUKEN 30:10

Ik weet niet precies welk scenario hij hier voor ogen heeft. Een dienaar bij zijn meester zwartmaken — ik weet niet of dat betekent dat je het slechte gedrag van een dienaar niet aan zijn meester moet melden. Het lijkt erop dat dit juist verantwoordelijk en goed zou zijn. Misschien heeft hij laster op het oog, maar ik weet niet onder welke omstandigheden iemand de dienaar van een ander zou belasteren.

Als het er natuurlijk over gaat dat christenen dienaren van God zijn, zou dit van toepassing zijn. Maar ik weet niet of Agur dat voor ogen heeft. Paulus sprak erover dat sommige christenen alles eten en anderen alleen groenten, en dat sommigen de ene dag als heilig beschouwen en anderen alle dagen gelijk achten. Hij zegt:

Wie bent u, dat u de huisslaaf van een ander oordeelt? Of hij staat of valt, gaat alleen zijn eigen heer aan. Hij zal echter staande gehouden worden, want God is bij machte hem staande te houden.

ROMEINEN 14:4

We zouden vers 10 op die situatie kunnen toepassen: we maken een van Gods kinderen of een van Gods dienaren niet zwart, omdat jij ook schuldig bevonden zou kunnen worden.

De woorden ‘Anders vervloekt hij je’ zouden waarschijnlijk op de dienaar slaan. Al zou misschien de meester bezwaar maken en je vervloeken, waarna je schuldig bevonden zou worden. Misschien is het de gedachte:

En toen zij Hem dit bleven vragen, richtte Hij Zich op en zei tegen hen: Wie van u zonder zonde is, laat die als eerste de steen op haar werpen.

JOHANNES 8:7

want als je kwaad over iemand anders begint te spreken, kan het zijn dat ze, wanneer die schijnwerpers op jou worden gericht, ook bij jou iets verkeerd vinden. Het is niet helemaal duidelijk wat Agur precies voor ogen heeft in vers 10.

14

Vier verdorven soorten mensen

Dan heeft hij in de verzen 11 tot en met 14 een reeks uitspraken die beginnen met:

Er is een generatie die zijn vader vervloekt en zijn moeder niet zegent, een generatie die rein is in zijn eigen ogen, maar van zijn vuil niet gewassen is, een generatie — wat hebben zij een hoogmoedige oogopslag — waarvan de wimpers opgetrokken zijn, een generatie waarvan de tanden zwaarden, de hoektanden messen zijn, om de ellendigen van de aarde en de armen onder de mensen te verslinden.

SPREUKEN 30:11-14

Het woord ‘geslacht’ is waarschijnlijk figuurlijk bedoeld. Een geslacht zou een familie betekenen. Als je het letterlijk neemt, zouden de nakomelingen van een bepaalde man een geslacht vormen. Maar misschien spreekt hij figuurlijk. Wanneer we kijken naar de nakomelingen van Kaïn, zeven generaties later, is een van hen de vader van hen die in tenten wonen en schapen hoeden, en een ander de vader van hen die

muziekinstrumenten bespelen, enzovoort. Het is duidelijk dat niet iedereen die schapen hoedt letterlijk uit één familie komt, en dat ook niet alle mensen die muziekinstrumenten bespelen uit één familie komen. Dat hij hun vader wordt genoemd, betekent dus dat hij de grondlegger van dat gedrag is, en dat zij die dit doen zijn voorbeeld volgen.

Daarom zijn allen die muziekinstrumenten bespelen zonen van deze ene man. Het betekent niet werkelijk dat zij letterlijk zijn zonen zijn, maar ze kunnen zijn voorbeeld volgen, zoals zonen het voorbeeld van hun vader volgen. Bedenk dat Jezus zei:

Zij antwoordden en zeiden tegen Hem: Abraham is onze vader. Jezus zei tegen hen: Als u Abrahams kinderen was, zou u de werken van Abraham doen.

JOHANNES 8:39

Iemand wordt in figuurlijke zin beschouwd als de nakomeling van een ander als hij het voorbeeld van die persoon volgt, zoals kinderen het voorbeeld van hun ouders volgen.

Als dat zo is, kan de uitspraak: 'Er is een geslacht van mensen die dit doen,' worden opgevat als de zonen of de familie van iemand, maar dan in figuurlijke zin. Er is een bepaalde groep, een bepaald soort mensen, die zich op een bepaalde manier gedragen. Dat is eigenlijk alles wat hij zegt.

15

De Farizeeën als verdorven generatie

Wanneer je naar deze beschrijvingen kijkt, is het interessant hoeveel ervan lijken op wat Jezus over de Farizeeën en de schriftgeleerden zei. In de verzen 11 tot en met 14 staat:

Er is een generatie die zijn vader vervloekt en zijn moeder niet zegent, een generatie die rein is in zijn eigen ogen, maar van zijn vuil niet gewassen is, een generatie — wat hebben zij een hoogmoedige oogopslag — waarvan de wimpers opgetrokken zijn, een generatie waarvan de tanden zwaarden, de hoektanden messen zijn, om de ellendigen van de aarde en de armen onder de mensen te verslinden.

SPREUKEN 30:11-14

Jezus zei in Mattheüs 15 dat de schriftgeleerden en Farizeeën tradities hadden bedacht waardoor ze hun vader en moeder niet hoefden te eren als ze dat niet wilden. Als ze iets materieels hadden waarmee hun behoeftige ouders gebaat konden zijn, konden ze dat aan God wijden. Zo hoefden ze hun ouders er niet langer mee te helpen wanneer ze hen niet wilden eren, bijvoorbeeld omdat ze vijandig tegenover hen stonden.

Jezus zei in Mattheüs 15, vers 5 en 6, dat de Farizeeën door hun religieuze huichelarij slinkse manieren hadden bedacht om hun vader en moeder niet te eren. Zij zouden kunnen worden beschouwd als dit geslacht dat zijn vader vervloekt en zijn moeder niet zegent.

In vers 12 staat:

Er is een generatie die zichzelf rein vindt, maar niet van haar vuil is gewassen.

Jezus gaf beslist aan dat de Farizeeën rein waren in hun eigen ogen. Ze vonden zichzelf rechtvaardig, maar dat waren ze niet.

Vers 13 zegt:

Er is een generatie — wat kijken ze uit de hoogte en wat hebben ze een hooghartige blik.

Daar zie je de hoogmoedige blik die God zozeer haat en die in Spreuken 6, vers 16 wordt genoemd. Jezus beschreef de Farizeeën beslist als hoogmoedige huichelaars. Ze lieten de trompet voor zich uit blazen voordat ze aalmoezen aan de armen gaven. Ze deden zulke dingen om aandacht te trekken en er in de ogen van de mensen goed uit te zien.

Vers 14 zegt:

Er is een generatie met tanden als zwaarden en hoektanden als messen, die de armen van de aardbodem en de behoeftigen onder de mensen verslindt.

Jezus zei dat de schriftgeleerden en Farizeeën de huizen van weduwen verslinden en voor de schijn lange gebeden doen. Natuurlijk heeft Agur daarbij niet de Farizeeën in gedachten, want die bestonden in zijn tijd nog niet. Maar het is interessant dat er een bepaald soort mensen is, een bepaalde generatie, een bepaalde familie, een stam, die zich zo gedraagt. Figuurlijk gesproken dan, een stam. Jezus wees bij de schriftgeleerden en Farizeeën op de meeste van deze dingen. Er zijn dus mensen die denken dat ze rechtvaardig zijn en die zich rechtvaardig gedragen, maar die helemaal niet rein zijn. Ze zijn schadelijk en verwoestend voor andere mensen.

16

Vier dingen die nooit genoeg hebben

Vers 15 zegt:

De bloedzuiger heeft twee dochters: Geef, Geef. Deze drie dingen worden niet verzadigd, vier zeggen niet: Het is genoeg.

SPREUKEN 30:15

Dat is op zichzelf een interessante uitspraak. Maar er staat dat de bloedzuiger twee dochters heeft die roepen:

Geef, geef!

en vervolgens worden er niet twee dingen genoemd. In plaats daarvan gaat het over drie en vier. Misschien is het in feite een getallenspreuk als deze: er zijn er twee—nee, drie—nee, vier. De bloedzuiger heeft twee dochters. Nee, er zijn drie dingen die nooit genoeg hebben. Nee, er zijn vier die nooit zeggen:

Het is genoeg.

Het is mogelijk dat dit een uitgebreidere getallenspreuk is, waarbij het niet alleen om drie en vier gaat, maar die met twee begint en tot vier oploopt.

Alle uitspraken in vers 15 gaan over iets wat nooit echt genoeg lijkt te krijgen. Het is nooit tevreden. Een van die dingen is het graf. Het graf lijkt eenvoudigweg nooit op te houden slachtoffers op te eisen. Er blijven mensen sterven.

De onvruchtbare moederschoot is, net als het graf, nooit tevreden, maar om een andere reden. Het graf blijft zich voeden, maar lijkt nooit genoeg te krijgen. De vrouw die onvruchtbaar is, hunkert naar het moederschap, naar het krijgen van een kind. Maar haar onvervuldheid is van een totaal andere aard dan de onverzadigbaarheid van het graf.

De aarde raakt niet verzadigd van water. Er lijkt geen grens te zijn aan de hoeveelheid regen die de aarde kan opnemen. En vuur zegt nooit:

Het graf, een gesloten baarmoeder, een land dat niet van water verzadigd is en het vuur zeggen niet: Het is genoeg.

SPREUKEN 30:16

Over het algemeen blijft het vuur gewoon doorgaan zolang er brandstof is. Het zegt nooit: 'Goed, ik heb genoeg verbrand. Ik denk dat ik nu maar eens ophoud.' Een vuur stopt alleen als je het blust of als de brandstof opraakt. Het zegt nooit zomaar: 'Goed, ik heb nu genoeg gegeten.'

Wat betekenen deze dingen? Hij geeft er geen toepassing bij. Maar misschien wil hij dat wij erover nadenken en er een toepassing aan geven. Misschien zegt hij dat er iets voor tevredenheid te zeggen is en dat we niet moeten zijn als het graf, of als een onvruchtbare moederschoot, of als het vuur dat maar doorgaat totdat het wel moet stoppen. Misschien zegt hij dat het goed is om tevreden te zijn. Deze gedachten worden niet echt uitgewerkt. Hij geeft alleen een lijst met dingen en wil misschien dat wij die overdenken en er een toepassing voor het leven in vinden.

Vers 17 zegt:

Een oog dat een vader bespot, en de gehoorzaamheid aan de moeder veracht, zullen de raven van de beek uitpikken, de jongen van de arend zullen het opeten.

SPREUKEN 30:17

Met andere woorden: eer je vader en je moeder. Waarschijnlijk zegt hij niet dat dit altijd het specifieke lot zal zijn van iedereen die zijn ouders onteert. Dit is een hyperbool. Hij zal uiteraard mensen hebben gekend die hun ouders onteerden en uiteindelijk in een graf werden begraven, waar vogels hun ogen niet uitpikten. Maar het lijkt erop dat hier wordt bedoeld dat Gods oordeel over veel mensen, onder wie degenen die hun ouders bespotten, inhoudt dat ze misschien op het slagveld vallen, of op een andere oneervolle manier sterven en niet begraven worden, zodat ze door de vogels in de lucht worden opgegeten.

17

Vier ondoorgroondelijke wegen

Deze drie dingen zijn voor mij te wonderlijk, ja, vier zijn er die ik niet kan vatten: de weg van de arend in de lucht, de weg van een slang op een rots, de weg van een schip in het hart van de zee, en de weg van een man bij een meisje.

SPREUKEN 30:18-19

Ook hier is niet duidelijk dat al deze dingen veel met elkaar gemeen hebben, behalve dat ze hem voor een raadsel stellen. Ze zijn te wonderlijk voor hem. Hij komt er niet uit. Hij kan niet doorgronden hoe een arend door de lucht vliegt. Ze kenden waarschijnlijk niet de aerodynamische wetten die verklaren hoe vogels door de lucht vliegen. Maar meer dan veel andere vogels lijkt de arend moeiteloos te kunnen vliegen. De arend stijgt op, brengt zijn vleugels in positie en zweeft gewoon voort zonder met zijn vleugels te slaan. Dat was voor mensen in de oudheid waarschijnlijk een enorm mysterie.

Een vogel die met zijn vleugels door de lucht slaat, leek hun zonder kennis van de wetten van de aerodynamica misschien op een vis die met zijn vinnen slaat en zich door het water voortstuwt, waarbij de lucht dan als water was. Ik weet niet hoe zij ertegen aankeken. Maar wanneer je een schepsel ziet dat zijn vleugels uitgespreid houdt, niets doet en daar gewoon in de lucht blijft, dan stelde dat hem blijkbaar voor een raadsel.

De weg van een slang op een rots — ook de manier waarop slangen zich voortbewegen is verbazingwekkend. Als we een slang bestuderen, kunnen we haar manier van voortbewegen beschrijven. Haar ribbenkast beweegt heen en weer, en de schubben aan haar onderkant hebben een scherpe, naar achteren wijzende rand. Wanneer ze zich voortbewegen, grijpen ze daarmee de grond vast en duwen ze zichzelf vooruit, maar ze kunnen zich snel voortbewegen. Het is verbazingwekkend hoe ze zich voortbewegen.

Maar iemand die dit nooit echt heeft kunnen verklaren, zou gemakkelijk kunnen zeggen: ‘Dit is verbazingwekkend. Hier is een schepsel zonder poten, en het beweegt zich gewoon over een rots voort en lijkt geen poten nodig te hebben. Ik begrijp dat niet.’

De weg van een schip midden op zee. Het is mogelijk dat de drie dingen die hij tot dusver heeft genoemd — een arend in de lucht, een slang op een rots en een schip op zee — één ding gemeen hebben: ze laten geen spoor achter. Hij zegt: ‘Ik ken de weg ervan niet.’ Misschien bedoelt hij: ‘Ik kan het gevolgde pad niet nagaan, want het laat geen voetsporen achter. Het laat geen spoor achter.’ Een slang laat op zand een spoor achter, maar op een rots niet. Wanneer de vogel door de lucht vliegt, laat hij niet zoiets

als een condensspoor achter om te laten zien waar hij is geweest. En zo kun je ook van een schip op zee, nadat zijn kielzog weer gladgestreken is, niet echt zien waar het is geweest. Die dingen hebben dat gemeen, maar ik weet niet of dat het punt is dat hij wil maken. Hij begrijpt het niet. Ik begrijp het ook niet. Ik begrijp niet precies welk punt hij ermee probeert te maken, behalve dat hij erop wijst dat er in de natuur veel dingen zijn die we allemaal regelmatig zien, maar die met onze huidige kennis niet te verklaren zijn. Dat zei hij vanaf het begin: hij beweert niet dat hij geheimzinnige dingen kent. Dit kunnen voorbeelden zijn van hoe mensen die denken dat ze veel weten zichzelf zouden moeten vernederen en zeggen: 'Weet je hoe dit werkt?'

En ook de weg van een man met een vrouw, met een maagd. De Engelse vertaling spreekt hier van een 'maagd'; daarmee bedoelt hij een vrouw aan wie een man het hof heeft gemaakt. In de aangehaalde Nederlandse vertaling staat 'meisje'. De wegen van de romantiek, de wegen van de liefde, lijken enigszins onverkend te zijn, zoals de weg van een arend in de lucht of de weg van een slang op de rots. Het is tamelijk onvoorspelbaar. Wanneer mensen verkeren hebben of een romantische relatie hebben, doen ze dingen die voor anderen in sommige opzichten onverklaarbaar zijn. Je ziet mensen in romantische relaties die normaal gesproken niet krankzinnig zijn, krankzinnige dingen doen. Je denkt: 'Waarom zien ze niet welke ramp ze hiermee over zich afroepen?' Dat zien ze niet. Ik weet niet of hij deze hele lijst alleen maar gaf om dit punt te maken over een man en een vrouw in een romantische relatie, iets wat even onmogelijk te analyseren is als de andere dingen die hij heeft genoemd.

Dan staat er:

Zo is de weg van een overspelige vrouw: zij eet, wist haar mond af en zegt: Ik heb geen onrecht bedreven.

SPREUKEN 30:20

Dat er staat dat ze eet, is waarschijnlijk figuurlijk bedoeld. Ze is een overspelige vrouw. Het gaat waarschijnlijk niet over haar eten, maar over haar seksuele wangedrag. Ze is als iemand die gegeten heeft, het bewijs van haar gezicht veegt en beweert dat er niets gebeurd is. Het idee lijkt te zijn dat een overspelige vrouw het zal verbergen en

ontkennen. Dat is geen buitengewoon diepzinnige waarneming. Maar hij beweerde ook niet diepzinnig te zijn. Dat is nu juist het punt. Hij beweert dat hij niet diepzinnig is. Hij doet eenvoudigweg enkele waarnemingen.

18

Vier ondraaglijke omkeringen

Vers 21 zegt:

Onder drie dingen siddert de aarde, ja, onder vier die ze niet kan dragen:

SPREUKEN 30:21

Hiermee bedoelt hij volgens mij dat er bepaalde dingen zijn die over het algemeen ondraaglijk zijn. Zelfs de aarde zelf zou die afschuwelijk vinden:

onder een dienaar, als hij koning wordt, onder een dwaas, als hij met brood verzadigd wordt, onder een gehate vrouw, als zij gehuwd wordt, en onder een slavin, als zij de bezittingen van haar meesteres erft.

SPREUKEN 30:22-23

Dit zijn, neem ik aan, situaties die hij heeft gezien en die niet goed zijn afgelopen. Ze zijn zelfs heel slecht afgelopen. De Engelse vertaling spreekt over een dienaar 'wanneer hij regeert', terwijl de aangehaalde Nederlandse vertaling zegt: 'als hij koning wordt'. Ik weet niet zeker om wat voor situatie het gaat. Misschien is het een dienaar die de leiding krijgt over de andere dienaren van een huishouden, of een

dienaar die werkelijk de meester van een huishouden wordt. Maar ik weet niet zeker hoe vaak dat zou voorkomen. Misschien heeft hij zoiets zien gebeuren, want Spreuken zegt:

Een verstandige dienaar zal heersen over een zoon die beschaamd maakt, te midden van de broers zal hij in de erfenis delen.

SPREUKEN 17:2

Blijkbaar kende Salomo gevallen waarin een man zijn bezit zou nalaten aan zijn zoon, die een etter was en aan wie hij dat bezit niet zou toevertrouwen.

Op een bepaald moment dacht Abraham dat zijn dienaar Eliëzer zijn erfgenaam zou worden. Zo is het niet gelopen, omdat daarna Izak werd geboren. Maar het was niet ondenkbaar dat een rijke man als Abram zou sterven zonder nakomelingen en zijn hele bezit zou nalaten aan een man die voorheen slaaf was geweest. Hoewel wij in ons land geen slavernij hebben en zoiets nooit hebben zien gebeuren, neem ik aan dat het van tijd tot tijd kon worden waargenomen. Een man die slaaf is, komt aan de macht. Hij wordt de eigenaar, maar misschien is hij niet uit het goede hout gesneden of heeft hij geen ervaring met eigendom en leiderschap, en wordt hij uiteindelijk een onderdrukker. Ik weet het niet zeker.

God waarschuwde Israël dat het ervoor moest oppassen de vreemdelingen in zijn midden niet te onderdrukken, omdat het moest bedenken dat het zelf vreemdeling was geweest in het land Egypte. Blijkbaar is dat gemakkelijk te vergeten. Wanneer je een dienaar bent, weet je hoe je behandeld zou willen worden. Maar zodra je niet meer in die positie verkeert, is dat misschien gemakkelijk te vergeten. Het is een positie die je naar het hoofd kan stijgen, en misschien begin je jouw nieuwe machtspositie te misbruiken tegenover mensen met wie je juist meer medelijden zou moeten hebben. Wat Agur in dit opzicht heeft gezien, weet ik niet.

Hij spreekt ook over een dwaas wanneer die verzadigd is met voedsel. Wanneer een dwaas niet aan nuttig werk wordt gezet, maar rijk genoeg is om zich eenvoudigweg vol te proppen en verzadigd en lui te zijn, geeft dat hem de gelegenheid kwaad te doen. Het is beter om een dwaas bezig te houden met nuttig werk en hem voor zijn

levensonderhoud te laten werken. Een beetje honger zou hem misschien enige wijsheid kunnen bijbrengen. God zei dat Hij Israël in de woestijn honger had laten lijden. In Deuteronomium 8 zegt Hij:

Ik liet u honger lijden om u te leren dat de mens niet alleen van brood leeft, maar van ieder woord dat uit de mond van God komt.

DEUTERONOMIUM 8:3

God vond het blijkbaar iets positiefs om Israël honger te laten lijden, zodat Hij hun goede lessen kon leren.

Een hatelijke vrouw wanneer zij getrouwd is. Nu zouden de woorden ‘hatelijke vrouw’ hier vertaald kunnen worden als ‘een gehate vrouw’. Het is dus niet duidelijk of zij een vrouw is die hatelijk is, of een vrouw die door haar man gehaat wordt. Beide kunnen waar zijn. Een vrouw van wie de man haar haat, zou uiteindelijk heel, heel negatief kunnen reageren, maar dat hoeft niet. Een vrouw die hatelijk is, zou voor haar man beslist ondraaglijk zijn.

De Engelse vertaling spreekt over een dienstmaagd die haar meesteres opvolgt; de aangehaalde Nederlandse vertaling zegt dat zij de bezittingen van haar meesteres erft. Ook dit zou lijken op een dienaar die regeert: iemand die wordt verheven tot de positie van haar eigenaar. Een meesteres is de eigenares van een dienstmaagd, zoals Sarai de eigenares van Hagar was. In zekere zin leek Hagar Sarai op te volgen, omdat Hagar zwanger werd toen Sarai dat niet kon. Ze werd daar een beetje verwaand door en verachtte Sarai min of meer. Sarai vond dat ondraaglijk en zei tegen Abram dat hij haar moest wegsturen. Dit is het soort situaties dat Agur volgens mij waarschijnlijk had waargenomen, waarna hij eenvoudigweg zei:

Deze situaties gaan niet goed aflopen.

De aarde zelf raakt door deze dingen van streek.

19

Kleine wijzen en statige dieren

Dan zegt hij:

Deze vier zijn het kleinst op aarde, maar wijs zijn ze, wijs gemaakt: de mieren zijn een volk zonder kracht, maar in de zomer bereiden ze hun voedsel,

SPREUKEN 30:24-25

Salomo nam dat ook waar in enkele van de Spreuken die we al hebben gezien.

klipdassen zijn een volk zonder macht, maar ze bouwen hun huis in de rots,

SPREUKEN 30:26

Ze zijn kwetsbaar voor roofdieren, maar ze weten goed genoeg dat ze zich in de rotsen moeten verbergen. Als ze geen natuurlijke, ingebouwde verdedigingsmiddelen hebben, zoals een gordeldier of een schildpad die heeft, en ze kwetsbaar zijn, dan zoeken ze voor zichzelf een sterke vesting.

Er staat:

de sprinkhaan heeft geen koning, maar hij trekt gezamenlijk ordelijk op,

SPREUKEN 30:27

Zelfs zonder dat één koning hun leiding geeft, lijken de sprinkhanen erin te slagen als een leger op te trekken en alles te veroveren wat op hun weg komt.

En de spin — sommige vertalingen zeggen ‘de hagedis’ —

een hagedis kunt u met beide handen grijpen, maar hij zit in de paleizen van de koning.

SPREUKEN 30:28

Al deze kleine schepselen worden ongetwijfeld als goede voorbeelden voor mensen gegeven, zoals de mieren elders in Spreuken. De mier bereidt zich voor op de winter. Zij is wijs. Zij is klein, maar heeft veel gezond verstand, en waarschijnlijk zouden wij dat soort gezond verstand ook moeten hebben, zelfs als wij niet zo klein zijn.

Als we kwetsbaar zijn, moeten we een vesting in de rots zoeken. Jezus is natuurlijk, zoals we weten, onze rots en onze vesting. We erkennen dat we een kwetsbaar, zwak volk zijn dat zijn woning in de rots zal maken. Wanneer we denken dat we sterk zijn, zullen we minder snel naar de rots vluchten, de Naam van de Heere binnenvluchten, die een sterke toren is, en daar veiligheid vinden.

In staat zijn zonder leider te werken: de sprinkhanen organiseren zichzelf. Ze hebben niet één koning boven zich die hen allemaal organiseert. Mensen kunnen dat ook zonder een bepaalde leider. Als ze dat willen, kunnen ze hun plaats in de samenleving vinden, een positie innemen en met anderen samenwerken.

De Engelse vertaling spreekt hier van een spin die behendig met haar poten grijpt en zich in de paleizen van de koning bevindt. De aangehaalde Nederlandse vertaling heeft daarentegen een hagedis die met beide handen gegrepen kan worden. Ik weet niet precies wat met de Engelse lezing wordt gezegd. Ik weet niet of ze in de paleizen van de koning terechtkomt omdat ze klein genoeg is om onopgemerkt te blijven, of wat hij daarmee wil zeggen.

Er staat:

Deze drie hebben een voorname tred, ja, vier hebben een statige gang: een leeuw, de machtige onder de dieren, voor niemand maakt hij rechtsomkeert, een ranke haan, of een bok, en een koning met krijgsvolk bij zich.

SPREUKEN 30:29-31

De windhond wordt hier in sommige vertalingen een haan genoemd. Het Hebreeuwse woord dat hier met 'windhond' is vertaald, betekent letterlijk 'omgord van middel', wat duidelijk een vreemde uitdrukking is. Vertalers hebben blijkbaar gegist naar iets dat een heel smal middel heeft, zoals een haan of een windhond. Het is moeilijk te weten wat dit zou kunnen zijn. Er zijn van die passages waarin het moeilijk is om precies te weten wat hij voor ogen heeft, omdat het Hebreeuwse woord niet gemakkelijk te vertalen is.

Er zijn mensen die eenvoudigweg met een zelfverzekerde uitstraling lopen, en dat geldt ook voor dieren. Een leeuw wijkt voor niemand terug. Een koning die zijn legers bij zich heeft, trekt vol vertrouwen voorwaarts.

20

Woorden, woede en hun gevolgen

Als u dwaas gehandeld hebt door u te verheffen, en als u het zich voorgenomen hebt: de hand op de mond!

SPREUKEN 30:32

Dat kan betekenen dat je, als je mond verkeerde dingen zegt, maar beter je hand voor je mond kunt houden, zodat je niet praat. Zeg geen verkeerde dingen. Als je je tong niet in bedwang kunt houden door eenvoudigweg je tong in bedwang te houden, houd hem dan met je hand in bedwang. Doe wat je moet doen om geen onverstandige dingen te zeggen.

Want druk op de melk brengt boter voort, druk op de neus brengt bloed voort, druk van de toorn brengt onenigheid voort.

SPREUKEN 30:33

Als je de woede van iemand anders opwekt, zul je ruzie krijgen. Het is oorzaak en gevolg. Je karnt melk en die zal in boter veranderen. Je wringt een neus en die zal bloed voortbrengen. Je wekt iemands woede op en je zult ruzie met die persoon krijgen.

Er was een man die Holy Hubert werd genoemd, Hubert Lindsay, die in de jaren zestig en zeventig aan de Universiteit van Californië in Berkeley preekte. Hij werd vaak in elkaar geslagen omdat hij heel brutaal was. Hij was een prediker die mensen heel direct confronteerde, en hij stond daar jarenlang. Hij werd vaak in elkaar geslagen en uitgescholden, maar mensen kwamen in de openbare gedeelten van de universiteit naar hem luisteren omdat hij zo buitensporig was.

Maar hij was behoorlijk gevat. Hij had heel snel een antwoord klaar voor mensen die hem uitjouwden en dat soort dingen. Zo zei iemand die hem uitjouwde eens tegen hem: 'Hubert, je moet een idioot zijn om christen te worden. Je moet een idioot zijn om christen te worden.' Hij zei: 'Jij komt ervoor in aanmerking. Jij komt ervoor in aanmerking.' Hij had zulke antwoorden echt heel snel klaar.

Iemand die hem uitjouwde, zei eens tegen hem: 'Hubert, bewijs me dat de Bijbel waar is.' Hij stak zijn hand uit, greep de neus van die man, draaide eraan en zei:

Als je in een neus knijpt, gaat die bloeden.

Daarmee bewees hij dat de Bijbel waar is. Deze man was buitensporig. Hij was een legende op de Universiteit van Californië in Berkeley. Hij kon die hele universiteit aan. Maar goed, hij kon deze Schrift gebruiken om — ik weet niet of ik zou zeggen met een

goed resultaat of niet — maar hij kon er wel mee bewijzen dat de Bijbel waar is.

Maar goed, dat was het dan wat Agurs mijmeringen betreft. Dat is eigenlijk wat het werkelijk is: niet meer dan wat mijmeringen. Hij geeft ons niet werkelijk bijzonder veel inzicht, maar hij noemt wel dingen op om over na te denken: dingen die statig lopen, dingen die klein maar wijs zijn, dingen waardoor de aarde in beroering raakt en die zij niet kan verdragen, enzovoort.

Ik denk dat zijn voornaamste punt misschien eenvoudigweg was dat er veel dingen zijn om over na te denken die we niet weten. Als we denken dat we wijs zijn, moeten we dat niet denken. Zo wijs zijn we niet. Dat is waarschijnlijk alles wat hij probeert te zeggen.

Om verder te lezen

Alle bijbelteksten die in deze lezing aan bod komen, in de volgorde waarin ze gebruikt zijn.

- Spreuken 22:17
- Spreuken 24:23
- Spreuken 25:1
- Spreuken 30:2
- Spreuken 30:7-9
- Spreuken 31:1
- Spreuken 31:8
- Spreuken 30:1
- Spreuken 30:2-3
- Spreuken 30:18
- Spreuken 30:4
- Johannes 3:13
- Deuteronomium 30:11-12
- Deuteronomium 30:14
- Spreuken 30:5
- Spreuken 30:5-6
- Mattheüs 6:11

- Filippenzen 4:11-13
- Spreuken 30:10
- Romeinen 14:4
- Johannes 8:7
- Spreuken 30:11-14
- Johannes 8:39
- Spreuken 30:15
- Spreuken 30:16
- Spreuken 30:17
- Spreuken 30:18-19
- Spreuken 30:20
- Spreuken 30:21
- Spreuken 30:22-23
- Spreuken 17:2
- Deuteronomium 8:3
- Spreuken 30:24-25
- Spreuken 30:26
- Spreuken 30:27
- Spreuken 30:28
- Spreuken 30:29-31
- Spreuken 30:32
- Spreuken 30:33

Lezing © Steve Gregg / The Narrow Path. Nederlandse vertaling © 2026 Vers voor Vers. De bijbeltekst in deze uitgave is ontleend aan de Bijbel in de Herziene Statenvertaling, © 2010/2016 Stichting HSV.